مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

پوهاند بشیر احمد زکریا
ترجمه: رحمت آریا

۲۰۱۹/۰۱/۲۶

د افغانستان دائـمي بې طرفي

خـېړنیزه رساله

دویمه برخه

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولـئ

د سويټزرلنډ نقشه

Note: The cover page image and the map of Afghanistan and ethnical map of Switzerland are borrowed from Google.com. Thanks Google.

يادونه : د کتاب د پوښ انځور، د افغانستان نقشه او د سويټزرلنډ د هېـواد اتـنيکي نقشه له ګوګل ډاټ کام څخه پور شوې ده. مننه ګوګل.

لومړی څپرکی

لومړني اټکلونه:

«آيا افغانستان دا شانس لري چې په راتلونکي کې په آسيا کې کټ مټ لکه سويټزرلنډ چې په اروپا کې دی دايماً بې طرفه ملت سي؟» بايد په ياد ولرو هغــهٔ څه چې سويټزرلنډ د نورو ټولو وروکو ملتونو استازی جوړ کړ همدا «دائـمي بې طرفي» وه چې په ۱۸۱۵ز کال کې هغه مهال د ويانا په کانګرس کي يو دايماً بې طرف هېـواد سو چي د اله ګولي په غوبل کې ډوبې اروپا راچاپېره کړی وو او د جګړو تر ګواښونو لاندې وو، دا تقريباً هماغه حالت دی چې نن آسيا ورسره مخامخ ده.

د مصطلحاتو تعريف:

مخکې له دې چې د افغانستان د «دايمي بې طرفي» وراشي يا بحث ته چې په آسيا کې د سويټزرلنډ د هېواد په شان سي، لومړی بايد هغه اصطلاحات دلته تعريف کړو چې په دې وراشي کې کارول کېـږي.

دايماً بې طرفه هېـواد: هغه خپلواک هېـواد دی چې د يوهٔ نړی وال تړون له مخې چې د نړی لويو ځواکونو په ضمانت لاسليک کړی وی، ژمنه کوي چې د ټولو متحاربو هېـوادونو پر وړاندې د يوهٔ بې پرې يا بې طرفه هېـواد په توګه پاتې کېـږي؛ داسې دائماً بې طرفه هېـواد د خپل ملي پوځي ځواک په مټ او يا د خپلو پوځي مليشو په مټ د ځان د دفاع حق لري، خو په دې شرط چې د دې هېـواد پر سرحدي حريم باندې بريد د هېـواد له سرحدي کرښو د باندې پيل سي.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

بېلګه: سویټزرلند یوازینی دایماً بي طرفه هېواد دی چي د دوه وو سوو کالو په اوږدو کي د وخت د بتې له آزمویني بریالی راوتلی دی.

بي طرفه هېواد: هغـهٔ خپلواک هـېـواد ته ویل کـېـږي چي د بل متحارب دولت یا دولتونو پر وړاندي او یا ددوه وو او یا د څوو هېـوادونو په منځ کي د راپېښ سوې رواني جګړې پر وړاندي – بېـلـګه «دویمه نړۍ واله جګړه» ځان بي طرفه اعلان کړي. بېـلـګه :له ۱۹۱۹ تر ۱۹۷۸ز کال پوري د افغانستان بي طرفي او د افغانستان ناپییلتوب؛ افغانستان د هند او پاکستان تر منځ په دریو جګړو او هم په لومړۍ او دویمي نړۍ والي جګړې کي بي طرف پاتي سو. د ۱۹۰۷ز کال د هاګ د کنوانسیون په ۵[1] او ۱۳[2] موادو کي د بي طرفو ځواکونو حقوق او وجایب تعریف سوي دي.

بي طرف پاتي کېدل او بي طرفه باندنی سیاست: دا هغه مهال دی چي یو هېـواد اعلانوي چي غواړي بي پرې پاتي سي او په راتلونکي کي په محتمل الوقوع جګړو کي بي طرفه پاتي کېږي. دا ډول هېـواد هغه مهال په جګړې کي د ښکېلـېدلو حق لري که کوم په جګړې کي راګیر هېـواد وربانديِ تیری وکړي. سویډن د دویمي نړۍ والي جګړې په ترڅ کي د بي طرفی سیاست غوره کړی وو او له هغـهٔ مهاله تر اوسه همدغـهٔ سیاست ته دوام ورکوي.

غیر متحارب یا ناپییلی سیاست: دا ډول دولت یا دولتونه دي ته اړ نـهٔ دي چي بي پرې پاتي سي، خو تکل لري چي غیر مداخلت ګر پاتي سي او هم به له کوم پوځي ائـتلاف سره یو ځای نـهٔ سي. بېـلـګه: افغانستان له دویمي نړۍ والي جګړې وروسته د ناپییلتوب د غورځنګ غړی وو.

ډیري کسان کله چي د «دائمي بي طرفی» اصطلاح اوري یوازي د سویټزرلند په هکله فکر کوي. خو له تأریخي اړخه له ۱۵۰۰ز کلونو وروسته په نړۍ کي داسي هېـوادونه هم ول چي خپله بي طرفي ئـي اعلان کړې مګر بیا هم د یوهٔ متحارب ځواک تر تاړاک او برید لاندي راغلي دي.

د بېلګي په توګه **بلجیم**، د خپلو پرګنو او د خپل نیږدي ګاونډي هالند له نالیوالتیا سره سره په ۱۸۳۱ز کال کي ئـي یو شمیر خبري اتري پیل کړې؛ په پای کي په ۱۸۳۹ز کال ډېرېو اروپایي ځواکونو په سیمه کي د ځواک – انډول په موخه چي تر ډېره د همدغو ځواکونو په ګټه وه، د بلجیم بي طرفي ضمانت کړه. په ۱۸۷۰ – ۱۸۷۱ز کلونو کي د فرانکو – پروس Franco-Prussian د جګړو په لړ کي او په ۱۸۳۹ز کال کي د لندن کنفرانس د بیسمارک د ځان غوښتنو او سرابنتوب مخه ونیوله، ځکه لندن یوازینی ځواک وو چي په خپل ځواک ئـي وکولای سول د بلجیم له بي طرفی څخه دفاع وکړي [3]. په خواشینی چي په ۱۹۴۰ز کال کي د دویمي نړۍ والي جګړې په لړ کي «نازي پنزر Nazi Panzer tanks» شوبلو بلجیم د اتلسو ورځو په ترڅ کي ونیوهٔ، که څه هم د ټلوالي ځواکونه د بلجیم دفاع ته راودانګل خو بیا هم بلجیم ونیول سو. په دې کي د ناکامی بنسټیز علت باید د ټلوالي د ځواکونو غاړې ته ولوېږي ځکه چي د ټلوالي ځواکونو د هیټلر د پیاوړي او مجهز موټریزه ځواک پر وړاندي د مخنیوني مدافعوي وړتیا نـهٔ درلوده.

آستریا : د دویمي نړۍ والي جګړې په وروستیو ورځو کي د متحده ځواکونو: شوروي اتحاد، برتانیې، د امریکا متحده ایالاتو او فرانسي له پلوه ونیول سوه. متحده ځواکونو د څو کلونو له سر خوړي ډکو خبرو وروسته احساس کړه چي د دې پر ځای چي د آستریا شمال د شوروي اتحاد تر ولکي او سویل د درو ګونو متحده ځواکونو تر ولکي لاندي راسي، د «آستریا د متحدو خلکو» له هېـواده وتل چي خپل تاکل سوی حکومت ولري ورته ډېره ګټوره ده. څلورو واړو ځواکونو د آستریا د تړون تر نامـهٔ لاندي په ۱۹۵۵ز کال کي د آستریا دائمي بي طرفي لاسلیک کړه. له هغه مهاله نیولي تر نن پوري آستریا خپل استقلال لري او په سوله او امن کي ژوند کوي او د همدی سولي پر بنسټ ده چي آستریا یو ځل بیا خپل بډای تأریخي فرهنګ او پیاوړی اقتصاد تر لاسه کړی دی.

---

1 - The Hague Convention 1907. Article V - Convention Concerning the Rights & Duties

of neutral Powers in naval war. Avalon Project of Yale Law School on Laws of War. The Hague 1899 & 1907 Conventions.

2 -Ditto. The Hague Convention 1907. Article XIII -

3 - Crankshaw, Edward, Bismark (London: Macmillan Papermac.ed., 1982), 248-248

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

لاوس: د پیاوړو او متجربو ډیپلوماتانو له خبرو اترو سره سره مخکې له دې چې د دې هېـواد د بې طرفۍ په باب جدي خبرې پیل سي بیا هم بریالی نه سو چې خپله بې طرفي ترلاسه کړي. د دولتي بې طرفۍ په چارو کې د نړۍ نامتو متخصص پوهاند الف. ک. کورنین *Professor A. K. Cronin* په دې باب یو ډېر مهم ټکی ویلی دی «لاوس د بې طرفه کولو د لومې هغه له پند او عبرته ډک داستان دی چې غوښتل کېدل داسې ټاپو وزمه د بې طرفۍ په تله کې راګیر سي چې له جغرافیوي اړخه نامناسب وو او هم په کورنۍ او له ګاونډیو سره په جګړو کې ئـې راښکیل کړي.» موږ به په راتلونکې خپرکې کې د پوهاند الف کورنین [4] د «**دائـمي بې طرفی د تیوری اووه شرطونه Seven Conditions of the Theory of Permanent Neutrality** » وړاندې کړو[5].

تورکمنستان: د پخواني شوروي اتحاد له پاتې شونو توتالیتر یا استبدادي جمهوریت د استقلال له اعلانولو وروسته په ۱۹۹۱ز کال د ملګرو ملتونو د سازمان عمومي مجمعې ته خپله غوښتنه وړاندې کړه چې د تورکمنستان د دائـمي بې طرفی د په رسمیت پېـژندلو لپاره یو پرېکړه لیک تصویب کړي. په زړه پورې دا ده چې د تورکمنستان د غوښتـنې په هکله پرېکړه لیک د روسیې د فدراسیون، د امریکا د متحده ایالاتو، ایران، پاکستان او تورکیې په ملاتړ او ژمنې خو له کوم اجرائیوي ضمانت پرته تصویب سو. دغـۀ پرېکړه لیک د ملګرو ملتونو د امنیت د شورى د دائـمي غړو یعنی د روسیې د فدراسیون، چین، انګلستان، د امریکا د متحده ایالاتو او فرانسې له ملاتړ پرته کوم عملي یا اجرائـیوي ضمانت نــۀ درلود. د ۱۹۴۵ز د اکتوبر د میاشتې له ۲۴ نیټې وروسته یعنی له هغه مهاله چې د ملګرو ملتونو د جوړېدلو طرحه جوړه سوې، د ملګرو ملتونو د سازمان عمومي مجمعې په زر هاوو مصوبې تصویب کړي دي چې د ملګرو ملتونو د سازمان په سترو آرشیفونو کې د کومې عملي وړتیا له لرلو پرته په بې ځانه ډول د زمان وهلو دوړو او خاورو تر کواړیو لاندې پرتې دي.

د دویمې برخې پای

لمړۍ برخه دلته ولولې

[4] - Sustaining Security: Rethinking American Security Strategy, Eds. Jeremi Suri & Benjamin Valentino. Tobin Project. Oxford University Press. 2016.

[5] - Ditto. Cronin, A.K. Neutralization as a Sustainable Approach to Afghanistan. Chapter Xiii. Pp. 349-83.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولـئ